

Πιστεύω, δὲν ἐμπορέσαμε νὰ κατεβούμε εἰς τὰ Σείσια κά-
τω, φοβώντας τοὺς δράχους, ὅπου ἐγκρεμίζονταν ἐκεῖ. .
(ΓΕΡΟΘΕΟΣ Ο ΚΕΦΑΛΗΝ)

31

...Ἐπῆρεν ἡ αὐτὴ θάλασσα χιλιάδων μουζουριῶν χωρῆ-

φια· ἐπῆρεν σικίες, ἀφάνισε ἐκκλησίες ἀπὸ θεμελίων, καὶ
ἐξέχωσεν εἰς τὸ Καμάρι καὶ εἰς τὴν Περίσα κτίσματα ἑλλη-
νικά, ὅπου δὲν τὰ ἤξερε τινὰς ἀπὸ μᾶς, οὔτε ἀπὸ τοὺς γο-
νέους μας.

Καὶ εὐρέθησαν μνήματα μὲ κόκκαλα ἀνθρώπινα γεμά-
τα· καὶ ἐμεῖς εἶχαμεν ἀπάνω σικίες φυτεμένες, καὶ ἐσπέρ-
ναμεν καὶ κριθάρι καὶ ἐξοῦσαμεν· καὶ ἐτώρα εἶναι ἔρημα
παντάσας, καὶ δὲν θωρεῖς ἄλλο ἐκεῖ παρὰ μόνον τοιχία
μὲ ἀσβέστι κτισμένα, καὶ μάρμαρα μεγάλα καὶ περισσά.
Ἔτσι λοιπὸν ἐλέγαμεν πῶς θέλωμεν τὸ πάθει καὶ ἐμεῖς νὰ
χαθοῦμε ὡσὰν καὶ ἐκεῖνες τὲς χώρες, ὅπου ἀπὸ καιρὸν ἐ-
βούλησαν καὶ τώρα ἐξεχώστηκαν...

Καὶ ἔτσι τὴν ἐρχομένην Τετράδη, ὅπου ἦτον δεύτερη
τοῦ Ὀκτωβρίου, ἐφάνησαν δύο ξύλα ἰδικά μας, καὶ ἤρχον-
τα ἀπὸ τὴν Ἀμοργόν, καὶ τὴν Πέμπτη ταχὺ ἦρθεν τὸ ἕνα
εἰς τὴν Ἀπάνω Μεράν, καὶ εἶπασί μας πῶς τὴν νύκτα ἔπε-
σαν σιμὰ εἰς τὸ κακὸν ἐκεῖνο, καὶ τὸ ἄλλο ξύλο, καὶ ἐρα-
θύμησαν ὅλοι τως, καὶ παρ' ὀλίγον ἐχάνοντα, μὰ ἡ χά-
ρις τῆς Παναγίας ἐθέλησεν καὶ ἐβοήθησεν τοῦ ἐνὸς ξύλου,
καὶ ἐσηκώθη ἕνας, καὶ ἐτζιμάρησεν καὶ ἔτσι ἐλαργάρησαν
ἀπὸ τὸ κακὸν, καὶ ἔβαλε καὶ κρασί τῶν ἄλλων ἐἰς τὰ
ρουθούνια καὶ ἐσυνήφεραν. Αὐτοὶ δὲν ἐκατέχαισι τί νὰ ἐγι-
νεν ἢ κουσέρβα τως, καὶ ἔλεγαν πῶς νὰ ἐξορίστηκαν εἰς
κανένα νησί. Ἄλλα ἀκούσατε, χριστιανοί μου, τί ἔπαθον
οἱ ταλαίπωροι. Περᾶσαντες ὡς τρεῖς τέσσαρις ἡμέρες τὸ
ἴδαν ἀπὸ τὴν Νιὸν μὲ τὰ ἄρμενά του καὶ ἔλεγαν πῶς εἶναι
καλὰ οἱ ἄνθρωποι μῆσα, ἀμὴ ἀπὸ τὴν μπουνάτζια δὲν μπο-
ρεῖ νὰ σιμώσῃ εἰς καμίαν γῆν· μὰ ἔτσι πάλιν ὡσὰν νὰ ξα-
ναΐδαν καὶ μία κοὶ δύο μὲ τὰ ἄρμενα, καὶ νὰ μὴν κάμνη
δρόμον ἐλόγιασαν πῶς νὰ μὴν ἔχη ἀνθρώπους μῆσα, κα-
θὼς ἦτον καὶ ἡ ἀλήθεια, ἐπειδὴ ἦτον ὅλοι νεκροί. Λοιπὸν
ἐπῆραν οἱ Νιότης μίαν μικρὴν βάρκα καὶ ἐπῆγαν διὰ νὰ ρε-
κουπεράρουν τὸ ξύλο, τὸ ὁποῖον ἐκάθονταν ἐπάνω εἰς τὸν
ἀκίσσρη, ὡσὰν νὰ ἦτον στὴν στερεά. Καὶ ἔτσι σημόνου-
τας δὲν ἐποκτοῦσαν νὰ ἔμπουν μῆσα, πλὴν ἐποφάσιον καὶ
ἐσίμωσαν· καὶ πηγαίνοντας νὰ ἔμπουν μῆσα, τί λογιάζετε,
Χριστιανοί μου, καὶ εἶδαν; Ὡ τῶν θαυμασιῶν σου δέσπο-
τα! ἔννεα νομάτοι... καὶ ἦτον ὅλοι ἀποθαμμένοι μὲ φοβε-
ρὸν θάνατον.

(ΧΡΟΝΙΚΟ, 17ος αἰ.)

32

Ἐγγείες καὶ χαιρετίσματα εἰς τὴν Ὑψηλότη σου ἀπὸ ἐμᾶς
τῆς ραγιάδες σου ἀπὸ τὴ Κύπρο, ἀφέντη μας μεγάλος
πρηντζηπες τῆς Βενετίας καὶ παρακαλοῦμεν τὸν ἀφέντη τὸ
θεὸ μέρα καὶ νύκτα γιὰ τὴν Ὑψηλότη σου νὰ μᾶς ἐλυπη-
θεῖς νὰ πέμψεις νὰ μᾶς ποσπάσεις ἀπὸ τὰ ἀγαρηνὰ χέρ-
για, γιὰτὶ εἴμαστε πολλὰ πειρασμένοι ἀπὸ λόγου τους.
Πρῶτα μὲ τὸ θέλημα τοῦ ἀφέντη μας τοῦ Χριστοῦ, δεῦτε-
ρο τῆς Ὑψηλότης σου, γιὰτὶ ὁ,τι ὡρα φτάζει ὁ λαός, πάραυ-
τας θέλωμε θάλει καὶ ἐμεῖς κορμί καὶ ψυχὴ νὰ τὴν ἐδόσουμε
εἰς τὰ χέργια τῆς Ὑψηλότης σου, πρῶτος μὲ τὸ θέλημα τοῦ
Χριστοῦ μᾶς νὰ μάθει ἡ Ὑψηλότη σου πῶς ὁ,τι ὡρα φτά-
ζει εἶναι εἰς τὰ χέργια σου, γιὰτὶ ὅλοι οἱ τοῦρκοὶ ὅπου εὐ-
ρίσκονται εἶναι μόνο πέντε χιλιάδες καὶ ἐκεῖνοι οἱ Τοῦρκοὶ
εἶναι διασκορπισμένοι εἰς τὰ χωριά καὶ εἰς τῆς χώρες καὶ
ἐμεῖς οἱ Ρωμηοὶ εἴμαστε ὅλοι εἰς τὸ ρένιο μας τῆς Κύ-
προς ὡς ἐξήντα χιλιάδες μοναχὰ νὰ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ
ἀφέντη μας τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἀγιοῦ τοῦ Ὑψηλότη σου
καὶ θέλωμε μόνο ἀπὸ τὴν Ὑψηλότη σου τὴν ὡρα ὅπου θέ-
λει σὲ φωτίσει ὁ θεὸς νὰ πέμψεις τὸ λεσκέρι νὰ τὸ ἐξορ-
με καὶ ἐμεῖς καὶ νὰ μᾶς πέμψεις καὶ ἄρματα, γιὰτὶ δὲν εἶναι
ἄλλο παρὰ ἕνα δὺο χιλιάδες μῆσα εἰς τὸ κάστρο καὶ εἶνε
καὶ οἱ γιαποδέλοιοι εἰς τὰ χωριά καὶ εἶναι εἰς τὸ χέρι
μας νὰ τῆς κάμωμε ὁ,τι θέλωμε. Καὶ ἀκόμη ἀ κέ θε νὰ μά-
θει ἡ Ὑψηλότη σου θέλεις ρωτήξῃ τὸν ἄνθρωπο πού σὺ
φέρνει τὸ γράμμα καὶ νὰ μὴ δοθεῖ ἄλλοῦ παρὰ εἰς τὰ χέρ-

για τῆς Ὑψηλότη σου γιὰτὶ ἐπέμψαμε ἄλλες δύο γραφεῖς
εἰς τὰ χέργια τοῦ ἀφέντη καπετάν Γενεράλε καὶ δὲν μᾶς
ἤπεμψε καθόλον ἀπόφαση. Ὁχι ἄλλο. Πολλὰ καὶ ἀκριθὰ
ξαναχαιρετοῦμε τὴν Ὑψηλότη σου.

(ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΥΠΡΟΥ ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ σὺ
Δόγη τῆς Βενετίας, 17ος αἰ.)

33

1713. Ἦτον ἀνυδρία καὶ ἤκαμε ἕνα νερὸ εἰς τὲς 25 τοῦ
Νοεμβρίου καὶ ἔπιε ἡ γῆ ὅσον ὅπου τὸ παίρνει τὸ ἄλετρο-
μέσα στὸν κάμπο ἠδρεξε. Καὶ τὸ νῦν καλοκαιρικὸ ἔσπει-
ραν οἱ ἄνθρωποι μερδικό. Καὶ μέρος ἀφῆκαν καὶ ἄσπορα
πολλὰ καὶ ἐπάντεχαν νὰ βρέξει νὰ τὰ σπειροῦν καὶ δὲν ἠ-
δρεξε πιὰ καὶ φῆκαν τὰ ἄσπορα καὶ ἀπεφασίστηκαν.

Καὶ εἰς τὲς εἴκοσι τοῦ Φλεβάρη Σάββατο ταχὺ, ὡρα
δρθρου, ἐκαταχέρισε ἀφέντης ὁ θεὸς τὰ νερά καὶ ἠδρεχε
ὡς τὸ μεσημέρι καὶ ἦπιεν ἡ γῆ ὅσον ἦτον καὶ πρῶτα πιω-
μένη. Καὶ εἰς τὲς 22 τοῦ Φλεβάρη ἔσπειρα τοῦ μισοῦ Φρι-
που τὸ χωράφι τὸ μισό, ὄρειο μέρος κριθάρι, ἤρριξα καὶ
μὰ ὄργια ροβίθια, ἀν γίνουσι νὰ τὰ γράψω.

1714. Ἐγέμισε ὁ οὐρανὸς ὅλος ἀνατολὴ καὶ δύση σύν-
νεφα μικρά, ὡς σακκούλια ἄσπρα παραπολλά, κόκκινα,
καπινερά ὡσὰν πρόβατα, παραπολλά πυκνά - πυκνὰ ὡσὰν
ἄσπρα. Τὴν αὐτὴ βραδία ἦταν καὶ ἀφεγγιά· μὰ δυσικὰ ἦ-
ταν πολλὰ κόκκινα, ἦταν καὶ μελανὰ πολλὰ.

1729. Φλεβάρη 2, ἐχιόνισε χιόνι πολύ, ὅπου ἄσπρισε
ὁ κόσμος καὶ (ἔπεσε) πεῖνα, ὅπου δὲν εὐρίσκετο σιτάρι.
Καὶ ἐδάστα ἕνας χωριάτης δύο ψωμιά στὴ χώρα, ὅπου τ'
ἀγόρασε διὰ τὰ παιδιὰ του καὶ ἐζήτησέ τον ἕνας τοῦρκος
τὸ ἕνα ψωμί καὶ δὲν τοῦ τὸ ἔδωσε καὶ ἐχτύπησέ τον μὲ τὸ
μαχαίρι καὶ ἀπέθανε. Καὶ ἐκρέμασαν καὶ τὸν τοῦρκο.

1734. Φεβρουαρίου 14, ἡμέρα Πέφτη, ἐφάνησαν τρεῖς
ἡλιοι, ὁ ἕνας κατὰ ἀνατολὰς, ὁ ἕνας βορινὰ, ὁ ἄλλος νο-
τινὰ καὶ οἱ δύο εἶχαν ἀκτίνες, ὡσὰν ἐκεῖνες ὅπου ἔχει ἡ κε-
ρὰ σελήνη· κι ἐδάστασαν ὡρα πολλὴ κι ἐχάθησαν.

1713. Ὀκτωβρίου 24, ἡμέρα Σαββάτο ταχὺ ἔρριξε ἄ-
φέντης ὁ θεὸς μίαν καταχνιά εἰς τὸ νησί μας παγκόσμιον καὶ
ἦτον τόσο πολλή, ὅπου ἕνας τὸν ἄλλο δὲν ἐδλέπαμε ἐκεῖ
ὅπου ἐστοκόμεσθε...

(ΧΡΟΝΙΚΟ, Χίος, 18ος αἰ.)

34

...ἡ δὲ ὕλη τῆς Ὀπερας αὐτῆς, ὅπου εἶδομεν ἦτον τοι-
αύτη...

Καὶ κοντολογὴς τόσοον θαυμαστάς τέχνας ἔδειξαν, ὅ-
που δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ περιγραφῶσιν· ὡς τόσοον ὅπου καὶ
θροντάς καὶ ἀστραπάς ἔδειξαν· τὰ ὁποῖα τὰ ἐθεωρήσαμεν
καλὰ, καὶ τὰ σχήματα τοῦ ἀμορίου ὅπου δειχναν τόσοον τοῦ
βασιλέως καὶ τοῦ κοριτζίου, ὅσον καὶ τοῦ βασιλόπουλου,
τόσον ἀπαραλλάκτως τὰ ἔκαμναν, ὅπου ἐσανδαλιζέτο ἡ
καρδιά τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐδάσταξε δὲ ἡ ὄπερα αὐτῆς ἕως τρεῖς ὥρες, καὶ μετὰ
τὸ τέλος ἐπήγαμεν εἰς τὸ κονάκι μας.

(Περιγραφή τῆς Φράντζας, 18ος αἰ.)

35

Καὶ τὸ μεγάλο Σαββάτο τὸ ἀπόγευμα εὐρέθη πιμένο, εἰς
τὴν πόντα τοῦ Νταβία καὶ ἦτον τὰ μαλλιά του τριγύρω
μπαρμπερεμένα μὲ μίαν δούλα εἰς τὸ κούτελο καὶ ἄλλη εἰς
τὸν ἀκούτη, καὶ τὰ αὐτὰ του κομένα καὶ ἡ μύτη του κο-
μένη καὶ εἰς τὸ κούτελο τρούπες καὶ οἱ ἀπαλάμες του
τρούπες καὶ τὰ δύο του χέρια τρούπια καὶ τὸ κορμί του
τρούπες ὡσὰν βιογατόρια καὶ πρισμένο δὲν ἦταν ὡσὰν
τοὺς πιμένους.

(Διήγησις περὶ τῆς ρεμπελιὸς ἐναντίον τῶν Ἑβραίων)

36

Ὅμως ἔβαλαν τὸν αὐτὸ Γερόλυμο καὶ γαμπρό του καὶ ἐ-
κουβάλησαν τὸ πρᾶγμα τοὺς μοναχοὶ τοὺς εἰς τὸ ρεπάρο
τῶν ἁγίων Σαράντα καὶ τὸ ἔβαλαν εἰς ἕνα καίκι κι ἔπειτα